ДРУШТВО СВЕТОГА САВЕ

XI

Записник XXIV редовне скупштине Друштва Св. Саве — Извештај Главног и Надзорног одбора за 1934 годину Поменик Друштва Св. Саве за 1935 годину Основна правила Друштва Св. Саве —

THE LIBRARY OF THE
APR 14 1937
UNIVERSITY OF ILLINOIS

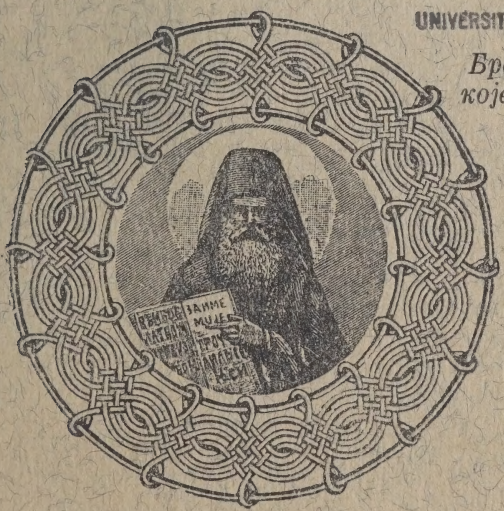

Брат је мио
које вере био

Београд, 1935
Штампарија Драгомира Поповића, Луја Бартуа 3.

Друштво Св. Саве основано је са задатком: **да шири просвету и негује национално осећање и врлине у нашем троименом: српском, хрватском и словеначком народу.**

Друштво врши свој задатак: издавањем ваљаних књига слика и песама; живом речи; подизањем и потпомагањем школа и новчаном помоћи.

СВАКИ ЧЛАН НАШЕГА ТРОИМЕНОГА НАРОДА И СВАКИ ПРИЈАТЕЉ НАШЕ НАРОДНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ МОЖЕ БИТИ ЧЛАН ДРУШТВА СВЕТОГА САВЕ

Редовни су чланови они, који дају годишње **двадесет** динара улога; ђаци 10 динара.

Утемељачи су они, који једном за свагда положе **тристотине динара** или по 100 динара годишње за три године.

Добротвори су они, који једном за свагда положе **хиљаду** динара.

Сви чланови добивају **Друштвене књиге** бесплатно.

Чланови утемељачи и добротвори добивају **дипломе** на чланство.

Чланови добротвори добивају сребрну Светосавску медаљу с дипломом и правом да медаљу могу носити на прсима.

Канцеларија Главног одбора Друштва Светога Саве налази се у Друштвеној згради — Принца Евгенија број 2 — **Београд.** Друштво је отворено свакога раднога дана. Канцеларијско је време од 8 до 11 и од 15 до 17 сати.

Све пошиљке за **Друштво Светога Саве** шаљу се на адресу **Управног одбора Друштва Светога Саве.**

ДРУШТВО СВЕТОГА САВЕ

XI

Записник XXIV редовне скупштине Друштва Св. Саве — Извештај Главног и Надзорног одбора за 1934 годину Поменик Друштва Св. Саве за 1935 годину Основна правила Друштва Св. Саве —

THE LIBRARY OF THE
APR 14 1937
UNIVERSITY OF ILLINOIS

Брат је мио
које вере био

Београд, 1935
Штампарија Драгомира Поповића, Луја Бартуа 3.

Уредио и штампање надгледао

Д-р ЈОВАН ХАЏИ-ВАСИЉЕВИЋ

секретар Друштва Св. Саве

ЗАПИСНИК

XXIV РЕДОВНЕ СКУПШТИНЕ ДРУШТВА СВ. САВЕ

одржане 25 марта 1935 г. у Београду

До десет сати пре подне у просторијама Друштва Св. Саве искупило се доста друштвених чланова из Београда и председник Друштва Св, Саве, г. др. Тихомир Р. Ђорђевић констатовао је да има доста присутних чланова да друштвена скупштина може почети рад и отворио је XXIV скупштину, и позвао је да се конституише. Изабрана су три члана за оверу скупштинског записника и то: г. г. генерал Љубомир Милић, Урош Микић и Урош Џонић. — Изабрана су и два члана за бројање гласова, и то: г. г. Јован Јекић и Јован Радовић.

Председник је скупштини представио изасланике наших културних и националних друштава: Друштва за заштиту сиромашне деце г. Драгољуба Марковића; друштва „Краљ Дечански“ г. Андру Динића; Одбора Госпођа Кнегиње Љубице госпођу Отилију Шурдиловић; Кола Српских Сестара госпођу Љубицу Д. Пешић.

Са овако конституисане скупштине отправљен је телеграм Његовом Величанству краљу: *Његовом Величанству Краљу Петру Другом. Двадесет четврта скупштина Друштва Св. Саве поздравља Ваше Величанство с најлепшим жељама за Вас, Ваш Дом и Ваш народ.* Председник Тихомир Р. Ђорђевић.

Секретар Друштва Св. Саве, г. др. Јован Хаџи Васиљевић, прочитао је Извештај Главног Одбора о своме раду у 1934 години.

ИЗВЕШТАЈ ГЛАВНОГ ОДБОРА ДРУШТВА СВ. САВЕ О СВОМ РАДУ У 1934 ГОДИНИ

Излазећи пред XXIV редовну скупштину Друштва Св. Саве, Главни Одбор Друштва не може а да у своме извештају на првом месту не истакне тежак губитак за наш народ који је настао смрћу витешког Краља Аликсандра I Ујединитеља. Циљ Друштва Св. Саве, од како је створено, био је да ради на уједињењу народа; пок. Краљ Александар је тај циљ остварио. У имену Ујединитељ које му је после смрти заслужно дато синтеза је свију жеља, тежња и напора нашега народа. То је оно што Друштво Св. Саве испуњује нарочитом захвалношћу према пок. Краљу Ујединитељу. Нека му је слава и хвала.

После овога признања, без кога Главни Одбор није могао започети свој извештај, изволите чути даљи рад Друштва Св. Саве у прошлој години.

Садашњи Главни одбор, попуњен је на XXIII редовној Друштвеној скупштини, која је држана 25 марта 1933 г.

На тој скупштини је изабран нов члан Главног Одбора господин Др. Фехим Бајрактаревић, професор Универзитета. Поново су изабрани чланови Главног одбора, који су, према Друштвеним правилима, испали вучењем коцке: г.г. Др. Тихомир Р. Ђорђевић, Јездимир Ђокић, Јован М. Јовановић, Светозар Томић, Влада Радојевић и Јован Вељић.

На тој је скупштини изабран и Надзорни одбор и то г. Михајло Л. Ђурић за председника и гг. Милан Париводић и Благоје Антонијевић за чланове.

Главни и Надзорни Одбор, у току ове године, одржали су десет седница. Октобра 16 одржали су комеморативну седницу у спомен пок. Краља Александра Ујединитеља у којој му је одато искрено признање и захвалност (Види Браство књ. XXVIII, стр. 227—229).

За спомен Витешког Краља Александра Ујединитеља, Главни и Надзорни одбор на овој седници је олучио да се свима матицама у земљи пошље по 1000 динара. И послато је Матици Српској у Новом Саду, Матици Хрватској у Загребу и Матици Словеначкој у Љубљани.

У току ове године Главни Одбор је изгубио врснога свога члана и часника. После кратког боловања, 25 августа умро је наш дугогодишњи члан Главног Одбора, Зарија Р. Поповић. Из признања за његов тако дуг и предан рад у Друштву Св. Саве, и место венца, Главни Одбор је Зарију, из Друштвених средстава, уписао за члана добротвора Скопског

Научног Друштва са улогом од 1000 динара. А у XXVIII Братству (стр. 193—209) описан је његов живот и рад.

Према чл. 9 Основних Друштвених Правила, Главни Одбор је у седници својој 14 марта вукао коцку за иступање трећине чланова и иступили су г.г. Др. Тих. Р. Ђорђевић, Јездимир Ђокић, Др .М. З. Влајинац, Др. Вл. Ћоровић, Др. Фр. С. Попс и Андра Радовић. Према томе, кад се данас по дневном реду дође на попуну Главног Одбора, скупштина има да бира седам чланова.

Према извештајима, које је Главни Одбор примио, у току ове године умрло је 15 чланова добротвора и утемељача Друштва. О којима су од покојника добивени податци, написани су некролози у Друштвеном поменику који је штампан у XXVIII Братству.

Број Друштвених чланова и у току ове године се нешто повећао. Уписало се седам добротвора и деветнаест утемељача. Редовних чланова је било 72.

Број Друштвених пододбора остао је колики је и дотле био. Пододбор у Бањој Луци, коме претседава вредни Риста Цепина и који већ броји 84 члана добротвора и утемељача, држао је своју годишњу скупштину 18 фебруара.

Стара друштвена кућа, Дом Св. Саве, и за школску 1934—35 г. држи под закуп Министарство Просвете. По уговору који је закључен између Друштва и Министарства закуп траје до 1 августа 1935 г. Закупна је цена 400.000 динара на годину. У овој су згради смештене Прва мушка реална и Четврта женска гимназија. Како се, дугом употребом, извесне просторије Дома морају основније оправити, Главни Одбор је, у буџету за 1935 г., за то резервисао потребну суму.

У погледу прихода од нове Друштвене зграде и у Друштву владају прилике које владају готово у свима новим зградама у Београду. Од 28 станова, колико се у овој згради издаје под закуп, четири су празна; један већ годину и по а остали од 1 маја и 1 новембра 1934. Не може се Главни Одбор похвалити ни с утеривањем кирије. Опште привредне прилике погађају и ову друштвену зграду.

У друштвеној кући у Ускочкој улици бр. 6, Задужбина Ленке Бељинице, сем подрума који је доносио половину од целог прихода ове куће, издате су све друге просторије.

У току ове године, поред ситнијих оправака Друштвених зграда, на основну оправку утрошено је 118.000 динара.

Нова зграда је оправљена и изнутра и споља. Оправљене су и инсталације централног грејања.

Један део плаца у улици Милоша Великог, и то из средине, у износу 575 м² продао је Главни Одбор г. Др. Риналду Чулићу, адвокату за динара 288.000 и новац примио. Остали делови овога плаца издати су под закуп.

Друштвени фондови — Задужбина Ленке Бељинице и Милице Д. Нешић, напредују и капиталишу се у смислу одлука скупштине и Главног Одбора.

У току ове године пријављено је Друштву и завештање пок. Данице Гашић у 500.000 динара, с наменом за подизање храма Светога Саве. Главни је Одбор према тој пријави, учинио све што треба да то завештање прими на руковање — храњење — али пошто је Апелациони Суд донео решење да се Друштво Св. Саве, као слабија страна, упућује на парницу, према одбору за подизање храма Св. Саве, Главни Одбор је одустао од потраживања судским путем.

Од Друштвених издања са XXVII књ. Браства у току 1934 г. послато је седамнаесторим народним књижницама. Ту улазе и сва Друштвена издања која су уступљена Војној књижници у Шибенику. И XXVII Браство је раздато свима Друштвеним члановима, свима семинарима на универзитетима у земљи, свима Друштвеним благодејанцима и Гајретовим питомцима; просветним установама и редакцијама књижевних и дневних листова.

На Св. Саву ове године навршило се 700 год. од смрти Св. Саве. Главни Одбор није могао да пропусти а да ту седамстогодишњицу не истакне, већ је био међу првима који је почео радити на прослави седамстогодишњице од смрти Св. Саве. Друштвена средства нису допуштала да се учини много, али је учињено све што се могло. На конференцијама Главног Одбора у неколико махова говорено је о томе, док најзад на седницама од 28/IV и 26/VI 1934 год. није дефинитивно одлучено да цело овогодишње *Браство* буде посвећено седамстогодишњици Св. Саве и испуњено чланцима о Св. Сави у којима би се приказао његов живот и свестрани значај. Сем тога одлучено је да се изда један зборник народних и уметничких песама о Св. Сави, под насловом *Св. Сава у народним и уметничким песмама*. Овим се зборником желело приказати пространство признања и култа нашега народа израженог у стиху. Обе су књиге биле готове пре Св. Саве и о седамстогодишњици чланови су их имали у рукама. Неће, мислимо, бити нескромно ако кажемо, да су обе ове књиге, посвећене седамстогодишњици, примљене са великим симпатијама и у публици и у штампи.

Но то није све. На седници од 17 новембра 1934 г., Главни Одбор је одлучио да умоли г. Влад. Ћоровића да изради књигу о манастиру *Хилендару* и његову значају за наш народ и његову културу. Разлоге за ову књигу мислимо да није потребно наглашавати. Један разлог ћемо додирнути. Наш Хилендар је данас у опасности, већој можда него што је икада био. У свакој другој прилици и на сваком другом месту било би тешко о томе отворено говорити. Овом приликом кад се говори у славу Св. Саве који је са својим оцем засновао Хилендар, и у друштву које носи име Св. Саве са свим је природно да се једна таква књига појави. Књига још није дата у штампу, али ће у току ове године, која је цела намењена успомени на Св. Саву, бити готова.

Ни то није све. Посредовањем претседника Главног Одбора, Дурштво је добило на поклон из задужбине пок. Радојице Ј. Ђурића 520 комада *Петнаест српских народних песама* у редакцији г. Др. Веселина Чајкановића; 3000 комада *Свети Сава у народном предању* у редакцији г. Владимира Ћоровића и 2280 комада *Српске народне песме* у редакцији Тих. Р. Ђорђевића и Веселина Чајкановића. Вредност свију ових књига износи 110.200 динара. Главни Одбор је о седамстогодишњици од смрти Св. Саве, благодарећи љубазности и услужности Министарства просвете и Унутрашњих дела, растурио у школе и народ преко 4000 комада и још их непрестано растура. Жеља му је била да књигом *Св. Сава у народном предању* освежи народни култ Св. Сави а оним другим двема да појача просвету. Сем тога, све су ове књиге раздате још и Друштвеним благодејанцима, питомцима Гајрета Осман Ђикић, Етнолошким семинарима наших универзитета и многим важним личностима и установама у нашој земљи и на страни. Мислимо да нећемо погрешити ако на овоме месту изразимо захвалност Задужбини Радојице Ј. Ђурића и ако благодарно рекнемо: Вечан помен Радојици Ђурићу који је млади свој живот дао у служби народу у тешким моментима за време Светског рата. Бог да га прости!

Главни Одбор Друштва Св. Саве желео је да и у цркви учини помен Св. Сави. Он је мислио да о томе преко новина извести и све чланове Друштва Св. Саве, све наше званичне представнике, корпорације и сву јавност да се сви заједнички и у цркви у молитви поклонимо заслужној сени Светитеља. На жалост то се, и поред свега настојавања, није могло извести. У место тога, на дан Св. Саве у Друштвеном Дому приликом сечења колача, била је свечаност знатно већа, појачана још и тиме што су најпре прота г. Стојадиновић, а затим претседник Друштва Св. Саве одржали пригодне говоре.

Иначе је Друштво Св. Саве било заступљено у свима манифестацијама извршеним у част седамстогодишњице од смрти Св. Саве: у Цвети Зузорић, Коларчевој Задужбини, у

Савиначкој цркви. Ако буде још каквих манифестација, Друштво Св. Саве ће се свуда одазвати у мери у којој је потребно.

Најзад, Господо, Главни Одбор мисли да се и сад, на овој скупштини о седамстогодишњици од смрти Св. Саве у светосавској години, како је названа, треба захвално сетити Св. Саве и од срца му рећи: Слава Св. Сави и хвала му за вечита времена. Нека његов свети благослов прати цео наш народ и да снаге Друштву које његово име носи!

Друштвена књижница је и у току ове године нешто увећана неколиким ваљаним књигама, и часописима у размени за *Браство:* Литопис Матице Српске, Венац, Згодовински Преглед, Гајрет, Гласник Српске Православне Патријаршије, Гласник Српског Научног Друштва, Гласник Етнографског музеја у Београду, Годишњица Николе Чупића, Записи чина Св. Василија, Секције војног географског института, Годишњак југословенског ваздухопловства и др.

У претплати је Друштво држало само *Српски Књижевни Гласник.*

Г-ђа Зора К. Јовановић поклонила је Друштву преко сто примерака разних књига и комплета часописа и *Новина Београдске Општине.*

Главни Одбор и ове је године велику пажњу поклонио сиромашној и врло доброј омладини на универзитетима и средњим школама у земљи. У овом погледу највећа је пажња поклоњена школској омладини из јужних и других новоослобођених области, а нарочито из крајева који су још под туђином. Прилозима разних установа и личности, и из Друштвених средстава, у овој години благодејање је уживало 112 студената и ученика, а поред редовних благодејанаца поможено је још 149 студената и ученика средњих школа.

Од благодејанаца у овој години по месту рођења било је из Охрида 13, из Битоља и околине 9, из Скопља 7, из Дебра и Куманова по 6, из Штипа 5, из Врања, Прешева, Тетова и Кавадара по 4, из Призрена, Велеса, Сенице по 3, из Кичева, Пехчева, Суботице, Прилепа, Приштине, Призрена и Кистења по 2, из Враце, Грахова, Сурдулице, Никшића, Улцињa, Сарајева, Цариброда, Сплита, Мартинова, Бијељине, Велимља, Бање Луке, Криве Паланке, Требиња, Соко Бање, Струмице, Крушева, Полога, Новог Сада, Цетиња, Беле Паланке, Неготина на Вардару, Колина у Далмацији, Имотског, Плевља и Сиска по један,

Од овога броја благодејанаца сулшали су: филозофију 17, технику 10, права 18, пољопривредни факултет 10, медицину 8, теологију 12, фармацију 1, богословију 5, учитељску

школу 18, средње техн. школу 7, Државну Трг. Академију 3, Трговачку школу 1, Вишу занатску школу 1, Музичку школу 4, Уметничку школу 3, Гимназију 1.

Од овога броја благодејанаца, у току 1934 г. свршило је 21, отпало је 6 и толики је број примљен у почетку 1934-35 школске године. Трома благодијанаца, по слабом успеху, а трома прекраћено је благодејање што се утврдило да су и из других установа уживали, према данашњим приликама, не малу помоћ.

Седма је већ година како Главни Одбор златним прстеном Друштва Св. Саве одликује најбољег кандидата на Скопском филозофском факултету. У 1934 години прстеном је одликован Милан Ј. Јањушевић родом из Сирогојна у Златиборском срезу.

Средњим школама у Јужној Србији Друштво Св. Саве сваке године даје по 500 динара да се њима награде два најбоља израђена ђачка темата. Награде су две: прва је 300 дин. друга 200 дин. Ове године је Друштво Св. Саве дало за обраду тему: *Свети Сава и његов значај* (вера, књижевност, просвета и политика).

Ове године ова је тема рађена у девет гимназија, богословија и једној учитељској школи. Тако:

1) У Државној Мушкој Реалној гимназији у Скопљу прву награду је добио Ћирило Димчевић ученик VII разр., а другу је добио Димитрије Недељковић ученик VIII разреда.

2) У Државној Реалној гимназији у Призрену прву награду је добио Славић Велибор ученик VIII разр., а другу Новак Шекорић ученик VII разр. гимназије.

3) У Српској Православној Богословији у Призрену прву награду је добио Рако Никитовић, а другу Богољуб Николић ообјица из VI, најстаријех разреда богословије.

4) У Српској Православној Богословији у Битољу прву награду је добио Ђорђе Пандиловић, а другу Војислав Јањимовић оба из V разреда.

5) У Државној Реалној гимназији у Тетову прву награду је добио Срећко Чемерикић учен. VIII, а другу Мика Меденица учен. VII разреда.

6) У Државној Реалној гимназији у Призрену прву је награду добио Радомир Патрногић учен. VII, а другу Радомир Стојковић ученик VIII разреда гимназије.

7) У Државној Мешовитој гимназији у Битољу прву награду је добио Војислав Илић учен. VIII, а другу Никола Вајдановић ученик VII разреда.

8) У Државној Мешовитој Учитељској Школи у Скопљу, прву награду је добио Живомир Милетић, а другу Раде Дамњановић, обоица ученн. V разреда.

9) У Државној Женској гимназији у Скопљу темат су израдиле ученице VIII разреда: Ранка Бабић и Василија Стријепић. Награђене су са по 250 динара.

Друштвени патрон Свети Сава и ове године је прослављен у Друштву у присуству многих друштвених чланова и пријатеља. На јектенија на водосвету одговарало је Прво Београдско Певачко Друштво које је отпевало и тропар и химну Св. Сави.

Као што је и у прошлој Друштвеној скупштини изложено, Главни Одбор је свима просветним и националним радницима из Старе Србије и Маћедоније упутио циркуларно писмо с молбом да му сваки опише своје доживљаје у раду у школи или цркви или ма у ком послу који је имао везе с просветним и националним радом. Међутим, до сада се већ навршују две године, одазвао врло мали број тих посленика; своје белешке је послало свега њих седам.

Исто тако је Главни Одбор апеловао на хумана осећања бивших друштвених благодејанаца: да се упишу за чланове Друштва и својим прилогом помогну да Друштво помогне и оне који после њих наилазе, па се и у том погледу врло мало њих одазвало.

Главни Одбор је и XXIII Друштвену скупштину, која је држана 25 марта прошле године, упознао с тиме да се још почетком 1934 године забавио о прослави Друштвене педесетогодишњице и молио скупштину да му учини своје сугестије о начину прославе, с тим да начин прославе условљава издатке који не премашају Друштвену материјалну способност.

По мишљењу Главног Одбора, један од главних и видних знакова прославе педесетогодишњице треба да буде и Браство у коме треба да се изнесе свестрани рад Друштва за педесет година његова постојања. Главни Одбор је о овоме послу већ одржао и једну конференцију а пријатно би му, и корисно било, да до његове одлуке о овоме чује и сугестије г.г. чланова Друштва који су у овој Друштвеној скупштини.

У Београду, 14 марта 1935.

Секретар,
Јован Хаџи Васиљевић

Претседник,
Тих. Р. Ђорђевић

На питање председника: жели ли скупштина да саслуша и Извештај Надзорног Одбора, па да одједном да оцену или жели да о сваком понаособ да оцену, — скупштина изјављује жељу да саслуша и Извештај Надзорног Одбора. — Члан Надзорног Одбора, г. Милан Париводић прочитао је извештај Надзорног Одбора.

ДРУШТВО

РАЧУН ПРИХО

Расход **у 1934**

Издаци на Друштвене циљи				
на плате особљу	86.700	—		
„ опште друштвене циљи	6.245	—		
„ прилог фонду за подизање споменика М. С. Милојевићу	1.000	—		
„ рачун државног пореза	27.754	—		
„ одржавање старих непокретности	15.789	50		
„ поштарину и канцеларијски материјал	3.460	65		
„ друштвену књижницу	180	—		
„ огрев и осветљење	10.229	90	151.359	05
Издаци на рачун нове зграде				
плаћена камата на дуг нове зграде	285.085	—		
на рачун држ. пореза, на разне оправке и одржавања исте	253,949	18	539.034	18
Издаци на циљеве Задужбине Ленке Белићице				
за штампање књиге Св. Сава у народним и уметничким песмама	29.508	20		
на државни порез и друге разне издатке који се на ову задужбину односе	26.691	80	56.200	—
Чист приход по свима радњама износи дин. 13.929·10				
од овога је дотирано сталном друштвеном фонду — улози чланова утемељача и добротвора	8.700	—		
а остатак употребљен за амортизацију нове зграде	5.229	10	13.929	10
			760.522	33

„СВЕТИ САВА“

ДА И РАСХОДА

године

			Приход	
Приходи намењени за утрошак на друштвене циљи				
од хартија од вредности	6.822	—		
од кирија старих непокретности	226.075	—		
од разних прихода	4.132	—	237.029	—
Приходи намењени за појачање сталног друштвеног фонда				
од улога чланова утемељача и добротвора			8,700	—
Приходи намењени за амортизацију нове зграде				
од кирије нове зграде и III-ћег спрата старог друштвеног дома			458.593	33
Приходи намењени за утрошак на циљеве Ленке Бељинице				
од кирије куће у Ускочкој улици			56.200	—
			760.522	33

РАЧУН ИЗ

Имовина **на дан 31 децем**

Непокретности				
коштање старог друштвеног дома	1,000.000	—		
коштање нове велике зграде по одбитку амортизације	5,373.142	79		
стара вредност куће у Ускочкој улици.....	60.000	—		
вредност имања у улици Милоша Великог	100.000	—		
вредност имања у општини Сарајевској ...	20.000	—		
стара вредност једне њиве	55	—	6,553.197	79
Хартије од вредности				
које се састоје из: 190 ком: 4% држ. обв. од 1895 год.; 8 ком. 2% држ. обв.; 80 ком. 2½% држ. обв. и 500 ком. акција Граф. друштва „Макарије“ — по ранијој вредности			66.373	20
Намештај и књижница				
по отпису			1	—
Вредност фонда за подизање споменика М. С. Милојевићу				
у 1 уложној књижици			26.649	—
Разни активни рачуни				
потраживања од кирајџија за неплаћене кирије				
потраживања од Београдског кредитног завода — по текућем рачуну	69.160	—		
потраживања за неликвидиране рачуне.....	233.970	—		
	2.050	—	305.180	—
			6,951.400	99

Прегледали смо рачун „Прихода и расхода“ као и рачун „Изравнања“ за са документима који су нам ради пре

НАДЗОРНИ ОДБОР

За књиговодство:
Вој. Ј. Вуксановић

Чла
Бл. Ј. Антонијевић

РАВНАЊА

бра 1934 године

			Дуг	
Сталнн друштвени фонд				
са завештањима која у 1934 год. износе Дин. 8.700.—			2,638.842	50
Фонд за подизање споменика М. С. Милојевићу			26.649	—
Фонд за утрошак на циљеве задужбине Ленке Бељинице.....			655.003	89
Фонд Милице Нешић			100.000	—
Приход од фонда Милице Нешић			25.160	—
Повериоци :				
Народна банка	1,925.000	—		
Државна хипотекарна банка.....	1,580.745	60	3,505.745	60
			6,951.400	99

1934 годину и нашли да се слаже са исказима главне друштвене књиге и гледа били стављени на расположење

ДРУШТВА „СВ. САВЕ“

новн:
Мил. Париводић

Претседник:
Мих. Л. Ђурић

По прочитању извештаја, први је узео реч г. *др. Драгољуб Аранђеловић.* — Изјављује жаљење што је овако мали број Друштвених чланова присутан на овој скупштини, жали што се Друштвена скупштина држи, тако рећи, у једном стану. И пита се зар се није могло изазвати код Друштвених чланова веће интересовање. Међутим изјављује да је, према општим приликама, задовољан радом Главног Одбора. Напомиње да је свуда као и у Друштву Св. Саве. Да су опште прилике друкчије, свуда би и успех био друкчији, па и у Друштву Св. Саве. И на самом Универзитету није друкчије. Овако... остаје нам да се помало и изјадамо. Држи да је похвално држање Друштва Св. Саве за старање о манастиру Хиландару, и о његовој даљој судбини, као што је општа жеља да се Хиландар одржи као *наша* стара задужбина.

О Светосавској години г. Аранђеловић изјављује чуђење што није помен — молебан — Св. Сави одржан у цркви. Што се тиче Друштвених благодејанаца, г. Аранђеловић цени да је то велика помоћ од стране Друштва Св. Саве и да многи од тих благодејанаца не би могли добити оно школовање, да сврше науке, да није било помоћи од Друштва Св. Саве. — Г. Аранђеловић је, даље, изложио потребу да се што више деце из Јужне Србије доведе у Београд и на практичну обуку, за практичне и техничке послове. Неписмену сеоску децу из оних крајева треба научити писмености. Као сугестију напомиње да се слично уради и са женском сеоском децом; да се спреме за домаћинство. Мишљења је да би се предузела иницијатива за подизање једнога дома — пансиона за ту децу. Видите сви да ми немамо ни добре служавке; ни своје домаћице ни куварице, премда је све то, задатак, у првом реду наших женских друштава.

Поводом неких напомена г. Аранђеловића, председник г. Тих. Р. Ђорђевић изјављује да су црквени људи узели на се да се у цркви одржи помен — молебан — Св. Сави на који би било позвано и Друштво Св. Саве; на викарном је епископу остало да о томе извести управу Друштва Св. Саве, па је није известио. Шта више, молебан није био ни одржан уопште оних дана. У ствари, молебан је упуштен без удела Друштва Св. Саве у томе. Председник је, даље, изјавио да о благодејанцима не треба расправљати због тога што се они издржавају прилозима неколико установа и приватних лица.

По том је узео реч г. *Душан С. Николајевић.* — Изјављује да признаје да је Главни Одбор Друштва Св. Саве учинио све што је могао, али да није учинио онолико колико је требало да учини; да није био довољно активан. Друштвени рад треба да одговара нашим жељама и потребама. Друштво је у овој години дало две књиге. — Браство XXVIII и Зборник одабраних народних и уметничких песама о Св. Сави и те су књиге крупан прилог нашој култури. Али, у Барству има

чланака који су писани брзо и за нарочиту прилику, као што је чланак и проте Ст. Димитријевића, премда он одваја од свих осталих. А г. др. В. Глушац, о покојном Краљу Александру пропустио је истаћи главну његову интенцију: Вардар и Србију. О Стевану Немањи и о Св. Сави такође је писано просечно. — Свети Сава није био само велики човек и личност наше историје; он је био првокласно изразита човечанска појава и у његовом духу је никло осећање *Брат је мио које вере био.* Није се задржало на народној легенди о Св. Сави која је вековима одушевљавала наш народ. — Држи да би Друштво Св. Саве требало да распише стечај за једну популарну књигу о Св. Сави као расаднику и утврђивачу живота. И да ту књижицу Друштвена управа растури по Јужној Србији као утук учењу г. епископа Николаја Велимировића, који онамо проповеда веровање у једнога више старозаветнога но *нашега Бога,* Бога наше душе. Колико је у идејама Светосавским напреднији од г. Николаја наш прота Матија Ненадовић! Ми треба по Србији да раширимо уверење да је живот опет радост, као радостнику.

Књигу о Св. Сави у народним и уметничким песмама, коју је спремио г. Урош Џонић прихвата г. Николајевић и подвлачи велику марљивост г. Џонића, али налази да није потпуна, да је непотпун одељак о народним песмама и да је уредник мало смисла показао у одабирању грађе. Сем тога, замера што уредник никакав одломак није дао из спева Никанора Грујића у коме је истакнута материнска осећајност, — нежност мајке Св. Саве. А то је карактеристично за све народне репрезентанте. За нашу државну идеју моћне Југославије било би такође потребно израдити и издати једну књигу о нашем витешком Краљу Александру — Ујединитељу и о његовим огромним заслугама за Јужну Србију. Неће замерити Друштву што ни у јавном животу није било активније; што није реагирало на инсинуације црне интернационале.

На напомену председника г. Ђорђевића да се Друштво Св. Саве не меша у политику, г. Николајевић је одговорио: „Али, г. председниче, има момената кад се и Друштво Св. Саве јавља". На то је председник г. Ђорђевић изјавио: „Ако се негде и умеша, о томе се не доноси у извештају".

На завршетку својих напомена г. Николајевић је изјавио и то: да загребачки надбискуп и клир заборављају да Свети Сава није био само наша грандиозна личност него најизразитија човечанска појава светског значаја. Ипак би требало извршити обрачун са католицима и црном интернационалом.

Потом је узео реч г. *Војислав Илић-Млађи.* Своју критику на Извештај Главног Одбора почео је са замерањима на извештај о скупштини у прошлој години и о секретару

Друштва, Хаџи-Васиљевићу. Што се друштвена читанка пише Браство, кад треба да је Братство, што се Књижевни одсек Главног Одбора не зове Књижевни Одбор; што је секретар Друштва и уредник Браства; што се секретар Друштва и уредник Браства потписује у Браству одмах после председника. Прелазећи на садржину Браства XXVIII, прави замерке на чланак г. др. В. Глушца о Краљу Александру, наводећи да је погрешно означено време погибије пок. Краља; Хаџи-Васиљевићу је замерио на коментару о писму Дим. Хоматиана Св. Сави. Потом је прешао на посебно издање *о. Св. Сави у народним и уметничким песмама* које је уредио г. Урош Џонић. Замерио је овој збирци и тврдио да је његова збирка боља од ове и да је она антологија, и да он своју књигу није радио професорски. Замерао је и што је г. Џонићу дат велики хонорар и, као у свима напоменама, у вицевима се изражава: *дебела Берта, Франц Фердинанд, Голуждрави*, у једној химни Св. Сави.

Потом је узео реч г. *Јован Вељић*. — Захваљује г. Драг. Аранђеловићу за напомене о Хилендару; доказује да је неразумљиво грчко држање у питању нашега Хилендара. Грци су први атак учинили отимајући хилендарско имање Каламарију. По том су отимали парче по парче и уступали својим избеглицама из Азије и других страна... док се нису латили и саме автономије хилендарске. Што је Хилендар до сада остао као наш, српски манастир има се захвалити пок. Краљу Александру. Не само манастир Хилендар него и људи наши су много трпели и трпе под Грцима. Толико и тако мало суседски раде Грци, да ће се и у Друштву Св. Саве морати расправљати разна питања о тим догађајима и радњама Грка. — Г. Вељић је даље изјавио да не дели мишљење г. Аранђеловића о зидању Дома за дечаке и девојчице из Јужне Србије нити је више потребна вечерња школа, — мисли на Вечерњу Св. Савску Школу. А шта би нам вредело и радити у Друштву Св. Саве на овим питањима, кад нам државна политика не иде упоредо с народним потребама. Ето, у Дебру, на граници Албаније, у којој онолико нашега живља има, затворена је четвороразредна гимназија и постоји Грађанска школа, а у Пишкопеји, до јуче дебарском селу, сада у Албанији, албанска влада је отворила четвороразредну гимназију. — Обраћа се г. Вељић, даље, г. Николајевићу и моли га да се не узнемирује због беседâ г. епископа Николаја; јужносрбијанац је доста странствовао и са свим друкчије схвата оно што му г. Николај сугерира. На то му је приметио г. Душан Николајевић: А знате ли да се тамо врше читави процеси у смислу Николајеве пропаганде... Али, узвикнуо је г. Вељић, свет је плакао кад је поменуо име краља Александра.

Потом је узео реч г. *Јован Радовић*. Напомиње да је он још на прошлој скупштини изјавио да у Јужној Србији опада активност Друштва Св. Саве. — Познато је, изјављује, даље г. Радовић, да је Друштво Св. Саве, до ратова за ослобођење сарађивало на подизању Старе Србије и Македоније. А после ослобођења сасвим се повукло. А друштво Св. Саве је требало и морало, поред Министарства просвете, да продужи рад и као компетентно за ствари на Југу. Својом просветном политиком, Министарство просвете јако је погодило Јужну Србију; у многим великим местима, значајним и као центри, укинуло је гимназије. Може се рећи, да од Битоља и Скопља до бугарске и грчке границе немате ни једну средњу школу. Да се све то учини, криво је, Друштво Св. Саве, што је све то допустило. С тога предлаже да Управа Друштва Св. Саве у будуће настане код Министарства просвете да се гимназије и друге средње школе врате местима којима су укинуте.

Потом је узео реч г. *Урош Јонић*. Позива се на писмо Управе Друштва Св. Саве и вели да, по жељи друштвене управе, изражене у том писму, није имао много одабирати градиво за књигу Свети Сава у народним и уметничким песмама. Да је он **својом** иницијативом уређивао ову књигу, она би била и мања. Тако би било и кад би ова књига била антологија.

Г. Николајевић је учинио две замерке збирци песама о Св. Сави. Прво, да је одељак народних песама о Св. Сави непотпун, друго, да је уредник показао мало смисла за одабирање и да није дао одломке из спева Никанора Грујића. Захваљујући г. Николајевићу на интересовању за саму књигу и на примедбама, г. Јонић сматра да је потребно дати обавештења, којима се дају исправити учињене замерке. У збирци има доста народних песама; више него и у једној досадањој. Тачније, дато је све до чега се могло доћи. Биће захвалан г. Николајевићу ако нађе још коју народну песму о Св. Сави, али — тврди унапред — да ће се тешко још што наћи, пошто су прегледане све збирке, сви часописи, сви календари, алманаси и т. д. Друго је питање: да ли сам ја, као уредник, показао мало смисла за одабирање. Као што сам поменуо, Управа Друштва Св. Саве, када ми је поверила овај посао, тражила је да у збирци буду све народне и уметничке песме. Према томе, уреднику је одређено унапред како да ради. По себи се разуме да није требало унети оно што је сасвим слабо. Значи жеља је била дати све, из свију крајева, било од ђака, било од учитеља, било од свештеника, било од правих песника. Због тога су штампане и слабије ствари. Сматра да је то добар принцип и да је добро учињено што се ишло тим путем. Да се вршио избор и стварала антологија, књига би била, понавља, знатно мања и онда се не би видело колико је Св. Сава

био популаран и како је било велико поштовање према њему од најстаријих времена до данас. Најзад, одломци из спева Н. Грујића нису намерно унесени из разлога: што је спев велики, има око 200 страна. Одломци су ипак били припремљени, али онда је дошло обавештење да ће се цео тај спев издати са својим другим делом, који је остао у рукопису. Тако су остали и наши припремљени одломци, и то баш они које је помињао г. Николајевић.

Одговарајући затим г. Војиславу Илићу, г. Јонић је рекао: да се г. Илић јако интересује за рад књижевних и просветних установа, да говори на скуповима и да критикује. То је за похвалу. Али, одавно је примећено да г. Илић то не ради увек начелно, него тумачи ствари како се њему допадају, тражи поводе да се разрачунава и напада исте људе. Г. Илићу се обично не одговара, али је то ипак потребно покаткад учинити, јер необавештени људи могу поверовати да је тачно оно што говори. Као што сам већ поменуо, идеја о издању песама о Св. Сави потекла је од Управе Друштва Св. Саве и то јој може послужити на част, а г. Илић је пред некима тврдио да је то његова идеја и да му је украдена, па је чак претио да ће да тужи. Да је то учинио, имали бисмо још један занимљив јавносудски и књижевни процес. У ствари, овде је питање једне врсте ривалитета, јер је и г. Илић ових дана издао сличну књигу. Г. Илић свакако мисли да је Друштво Св. Саве требало њему да повери овај посао. То није учињено и онда — ето његове критике. Г. Јонић мисли да је оправдао поверење Управе Друштва Св. Саве и да је посао извршио по налогу који му је дат. Све замерке г. Илића ишле су на то да покажу како је његова књижица боља него она дебела „Берта“, како је са мало укуса називао наше издање. Међутим потребно је да и ми учинимо паралелу између тих књига. Пре свега, слични су наслови, сличан распоред, дванаест народних песама налазе се у обема књигама, има истих уметничких песама. Друштвена књига изишла је у децембру 1934 год., а г. Илића у марту 1935 г. Разлике су: Друштвена — наша збирка је велика и потпуна, г. Илића мала и непотпуна. У оној г. Илића има и 3 одломка који су дати само због по једног безначајног стиха. Код нас су народне песме сређене по логичком реду, а код г. Илића тако да су раније штампане песме о чудесима Св. Саве, па онда тек песма о његовом одласку у калуђере. Испод одломка из песме „Почетак буне против дахија“, који је дат само због стиха „Гром загрме на Светога Саву“, налази се белешка о Вишњићу, и ту је г. Илић нашао места да изгрди пок. Јована Скерлића, и то у књизи која је требала да ода поштовање успомени Св. Саве! У другом делу ми имамо око 160 уметничких песама, а г. Илић свега 23! Наравно, ту је његових 6 песама а нема многих песама од Змаја, од Јована Илића, Качанског, Шапчанина, Шантића, Драгутина Илића и других. То нису за њега

песници. Када је г. Илић том приликом добацио да он своју књигу није радио „професорски", г. Јонић му је одговорио: да се г. Илић не може ослободити професора ни жив ни мртав и да ће професори бити они који ће о њему писати и рећи праву истину: какав је био као песник. Најзад, ако г. Илић мисли да је дат велики хонорар за друштвену збирку, нека зна да је уредник за шест месеци рада, прикупљања, сређивања, одабирања, коректура и других послова око књиге, добио свега 3.000 динара. Остатак од 2875 динара дат је помагачима, преписивачима, коректорима, за хартију и друге потребе. Међутим, г. Илић је добио исто тако 3.000 динара за много мању књигу. Све што је било потребно рећи о појединим песмама налази се на крају књиге у напоменама. О нашој збирци изишле су критике у „С. К. Гласнику", „Обзору", „Правди", „Идејама", „Времену", и на другим местима, и речено је више похвала. Било је и телеграма, и писама, и карата, у којима се књига тражи. Треба узети обе књиге, само их разгледати, па ће се видети њихова вредност и одмах пресудити са којом се више и боље одужило успомени Св. Саве. Кад је г. Јонић хтео да одговори и на остале ситнице, присутни су изјавили да су на дневном реду важна питања, и тако је скраћена дискусија.

После ове дуже полемике, узео је реч г. *Арсеније Стаменковић*. Напомиње да друштвене скупштине нису баш за овакве дискусије. Њима се доста кочи рад скупштине. Страшна је за њега ствар и поражавајућа да је у Јужној Србији мање просветних установа сада но што их је било у турско доба. Лепо је г. Вељић подвукао да је свет у Јужној Србији доста просвећен по своме странствовању. За г. Стаменковића је проблем почему манастир Зограф да има заштите а Хиландар да нема. Католичко свештенство је могло у црно-жутој Аустрији да и с православним Србима буде у слози, а сада у својој рођеној држави не може. — Наша — Друштва Св. Саве— средства су скромна за извођење ширих радова. Само ми и причамо о благостању. Говорило се данас о нарочитој вечерњој школи и прихватању деце с Југа за друге, практичнога карактера, школе, а не пита се и не води рачуна о томе: да ли имамо средстава за то. Најзад г. Стаменковић предлаже: да се продужи економска политика у Друштву Св. Саве; да се отпише „Макарије" (55.000 дин.); да се искористе приходи од Друштвених зграда и фондова за одужење дугова; да се с продајом плацева, у односу цена, не хита.

Све ове изјаве и предлози г. Стаменковића наишле су на одобравање целе скупштине.

Потом је г. *др. Војислав Рашић* напоменуо да би требало да се нова зграда боље одржава.

Господин *прота Ст. М. Димитријевић* је објаснио шта значи израз *голуждрави,* који је г. В. Илић са замерком нашао у једној химни Св. Сави.

Потом је г. В. Ј. Илић поновио готово оно што је рекао о књизи Свети Сава... а на адресу г. Уроша Јонића.

Г. *Риста Трајковић* је упознао скупштину о изненадном отказу службе у Друштву Св. Саве; да је служио девет година и отказана му *служба с похвалом.* Он би се вратио у службу Друштва, али под другим околностима; неће да буде ничији практикант.

Пошто се нико више није јавио за реч, претседник г. Ђорђевић је захвалио свој г.г. који су дали своје одмерене оцене о раду Главног Одбора у прошлој години, уверавајући их да ће Главни Одбор о свима корисним сугестијама водити рачуна у свом будућем раду. Међутим, међу господом говорника било је и необавештених о раду Друштва Св. Саве у Јужној Србији и после ратова, као што је г. Јован Радовић. Радило је Друштво Св. Саве све оно што г. Радовић мисли да није радило, али то су интимни и поверљиви послови и не износе се у извештајима. Интересовало је се Друштво Св. Саве о пословима и у Ђевђелији и у Струмици. Сам је он — председник, и у име Струмичана и у име Улцињана одлазио у Министарство просвете. Свуда и увек је одговарано: нема се средстава; нема буџетске могућности. — Не спава се у Друштву Св. Саве, не пропушта се ниједан догађај који тангира Друштво Св. Саве и интервенише се. — Прима сугестије г. Николајевића о књигама о Св. Сави и о Краљу Александру, али за Друштво Св. Саве, према његовим средствима, то су само лепе жеље.

На завршетку ове изјаве, председник је прочитао скупштини неке одломке из чланка *једног давнашњег члана Друштва Св. Саве* („Вардар" од 10 децембра 1934 г.), у којему се види: шта је Друштво Св. Саве после ратова радило и урадило у Јужној Србији; на име:

„Друштво Светога Саве је од свога почетка тихо и мирно, али врло живо, настојавало да, ширећи нашу народну просвету и негујући наше народно осећање и врлине, пробуди успавану и одржи будну нашу народну свест у свима земљама у којима наш народ живи. За дуги низ година, благодареће обилатој потпори и материјалној помоћи и богатих и сиромашних, Друштво Светог Саве је само томе посветило све своје моћи. У оном напорном деловању да од идеалних снова родољубивих синова нашега народа постане данашња величанствена јава, Друштво Светога Саве имало је своју велику улогу.

Од свога постанка, Друштво Светога Саве је подједнаком љубављу волело све делове нашега народа. С обзиром на веру оно је било увек на најнапреднијем гледишту. Његова девиза и стални мото на свима његовим издањима био је „Брат је мио које вере био". Али главни терен на коме је Друштво Светога Саве развијало свој рад били су они дело-

ви нашега народа који су били под туђинском влашћу, а нарочито они делови који су били на нашем Југу. Хиљадама учитеља, свештеника и људи других занимања из Јужне Србије били су питомци Друштва Светога Саве; многа је црква на нашем Југу пропевала благодарећи његовој помоћи; многа је школа отворена његовом потпором; многа је суза убрисана благодарећи само њему.

Ни данас, кад смо, благодарећи Божјој правди и силним напорима нашега народа, без мало сви у слободној заједници, Друштво Светога Саве није напустило своју девизу: *ширење просвете и неговање националног осећања и врлина у нашем народу*. Оно је нарочито није напустило у нашим јужним крајевима. Оно је после рата било прво које је пружило и моралну и материјалну помоћ нашем Југу. Оно је прво послало нашим школама на Југу неколико хиљада слика Светога Саве да их имају као симбол наше просвете. Оно је, затим, да поменем само најкрупније ствари, послало прве српске књиге на Југ. Оно је одмах после рата поклонило свима средњим школама у Јужној Србији по једну потпуну ђачку библиотеку. Оно је свима манастирима на Југу даровало повећи број књига да буду заметак тамошњих манастирских библиотека. Оно је од рата до сад сваке године давало награде за најбоље израђене светосавске теме у свима средњим школама Јужне Србије. Оно је отворило два аналфабетска курса у Скопљу. Оно је издало или откупило масу корисних књига и послало их на наш Југ да буду народна лектира. Оно је, даље, дало први заметак Универзитетској Библиотеци у Скопљу. Оно је помогло стварању Скопског Научног Друштва и стално са симпатијама пратило и помагало његов рад. Оно је помогло материјалним средствима стварање Академског Певачког Друштва „Обилић“ у Скопљу. Оно сваке године даје на дар златан прстен ономе студенту Скопског Универзитета који те године њаболе заврши студије на њему. Оно непрестано помаже на стотину студената из Јужне Србије у свима школама у нашој земљи. Оно стално помаже сваку културну и родољубиву активност у Јужној Србији. Овде нису међутим у опште поменуте помоћи за зидање цркава, за оправку старих цркава и манастира, за набављање школских и црквених потреба и друго, што је Друштво Светога Саве од рата до данас у Јужној Србији учинило.

Друштво Светога Саве нема ни од кога никакве потпоре. Оно је створено и живи само од прилога добрих и родољубивих људи који су често од својих уста одвајали и помагали га да би оно могло друге помоћи. Тешка материјална криза није мимоишла ни Друштво Светога Саве. Она му је скратила могућности да буде онако издашно као што је раније било. Сви пријатељи нашега напретка имају зато дужност да га помогну у његовим узвишеним циљевима. Наро-

чито ту дужност имају они који су уживали благодети његове потпоре и који су, благодарећи само његовој помоћи, постали данас честити и угледни грађани са обезбеђеним опстанком. Овде на првом месту мислимо на оне који су били благодејанци Друштва Светога Саве. Они имају неминовну моралну дужност да помогну млађе као што су некада њих старији помагали. Многи су благодејанци Друштва Светога Саве већ покојници. Њихови потомци не могу према њима извршити веће поштовање до да се сете Друштва Светога Саве. Прилог њихових потомака Друштва Светога Саве биће најбоља задушна свећа коју могу припалити својим претцима".

По том је претседник упитао скупштину прима ли извештај Главног и Надзорног одбора и даје ли разрешницу одборима. Скупштина је једногласно примила оба извештаја и дала Одборима разрешницу.

Потом је прочитан скупштини друштвени Буџет прихода и расхода за 1935 г. и скупштина је Буџет једногласно примила.

Поново је скупштина изабрала шест чланова Главног Одбора који су били испали вучењем коцке.

На место пок. Зарије Р. Поповића скупштина је изабрала г. Душана С. Николајевића. Г. Николајевић је изјавио: да се не прима за члана Главног Одбора с тога што је кандидат Главног Одбора био г. Живојин А. Лазић, министар у пензији. Скупштина је на то одлучила да се ово место у Главном Одбору, за ову годину, не попуњава.

Потом је скупштина бирала Надзорни Одбор. Једногласно су изабрани: за председника Михајло Л. Ђурић, за чланове: Благоје Антонијевић и Милан Париводић.

Потом су прочитане честитке пододбора и чланова друштва из унутрашњости. Тиме је и завршена XXIV скупштина Друштва Светога Саве. Претседник г. Ђорђевић је свима захвалио за присуство и труд.

У Београду, 25 марта 1935

Секретар,
Јован Хаџи Васиљевић

Претседник,
Тих. Р. Ђорђевић

Оверачи записника:
Генерал Љуб. И. Милић
Урош Миниħ
Урош Јонић

Поменик друштва Св. Саве

† ЈОВАН ДОВЕЗЕНСКИ

члан утемељач Д. С. С.

Ма на које се прилике у Кумановском и Паланачком крају XX в. осврнули, не може се мимоићи име и рад Јована Станојковића-Довезенског у тим странама. Ма с које стране посматрали и ценили јаван рад Довезенскога, стално у њему светли једна страна као жижа: да је он израз традиција, националног осећања и свести нашега живља у поменутим странама. Исто тако и у погледу ефикасног рада у свом ширем завичају за безбедност и слободу свога живља, његово име држи прво место. Присни његови другови, његови сарадници, и сви од реда прави национални радници признавали су му и јавно казивали да је он први међу свима њима зграбио пушку, развио националну тробојку и ускочио у планину, чим је имену српском загрозила опасност и оданде одакле му је требало да стиже братска потпора и пожртвовање и за његово ослобођење од петвековног угњетача. Довезенски је први, у овом послу, и показо пут који води општем нашем народном циљу. На њега су се многи јавни радници у томе и угледали. Многи су се испод његова чекића и успособили за националне послове оне врсте.

Негде се може читати који су, све, четници и њихове војводе били ученици Довезенскога, међутим Довезенски је духовни отац свега нашег четништва почетком XX в. Као што смо поменули, први је Довезенски исукао мач као четник и последњи га је он и у корице турио, пошто су били остварени петвековни народни снови: јединство Срба, Хрвата и Словенаца. Побројани су многи четници-ученици Довезенскога, а ниједан још није прекорен од оних што су се до јуче на Довезенскога бацали дрвљем и камењем.

Јован С. Довезенски је малу спрему изнео из школе и из младости и, у националним пословима које је вршио, руководиле су га особине које је наследио с традицијама и националним осећањима и свешћу. Љубав своју и енергију за остварење онако тешких народних потреба, Довезенски је,

још као дечак и младић, црпео у непосредној својој околини. Као близак крвни сродник изразитога националног борца у Кумановском и Паланачком крају око Српско-турских ратова, *Вељана Цветковића-Стрновског*, пред ким су и у мирним временима узмицали највећи турски и арнаутски распусници; Вељана, вође усташа у Кумановско-паланачком устанку 1878 г. за присаједињење матери Србији после Санстефанских прелиминара. Још као дете, напајао се Довезенски казивањима о подвизима свога претка и његових другова и сарадника у поменутом устанку ,који је био угушен тек у августу оне године. Слушао је Довезенски о устанцима и њиховим делима многе песме и описе бораба с турском војском скоро читавих седам месеци. Све то, Довезенскога је кроз цео век крепило и руководило. То сазнање и та осећања су Довезенскога највише и у Србију одвели, да тамо књигу изучи, па да се врати у свој завичај, и да, као Вељан, брани и штити своје ближње и да српско име чува као зеницу у оку и као најтежи аманет својих старих. — И тим се околностима приписује јак Јованов морал, његово постојанство, правичност, честитост, љубав и активност с пожртвовањем према своме роду.

Тако је у истини и било.

Негде је забележено да се Јован С. Довезенски родио 8 априла 1873 г. у селу Довезенцу. По оцу, презивао се Станојковић све док се није одметнуо у усташе-четнике и, по Довезенцу селу, у коме се родио и учитељевао у време одметања назвао се *Довезенски*. Отац му је, и као сељак, био сиромашног стања. Отуда је Јован, манастирску школу почео учити у селу Мургашу, а завршио је у селу Страцину. Ма како скромно, мајка му се у Куманову, као удова, патила око издржавања себе и деце, док није Јована, већ и одрасла, г. 1888, испратила у Србију, — кад му већ није могла одолети. Те године, преко лета, доводила је мајка Јована, у Куманову, и мени, и разбирала куда би могла испратит дете у школу. У Београду је Јован, најпре, радио грубе послове, док се није уписао у Вечерњу Светосавску школу из које га је узео за послуживање ондашњи подпредседник Друштва Светог Саве, Михајло М. Богићевић. Код Богићевића је Довезенски послуживао и свршио Приправну школу Друштва Св. Саве. Кад је Друштво Св. Саве, почетком 1891 г., отворило Богословско-Учитељску Школу примљен је у њу и Јован Станојковић у први разред и пребеден у Друштвени пансионат. Зна се да је та школа била краткога века. Затворила је влада, односно повукла из пансионата своје питомце, а њих је било више него друштвених, и школа је престала. Довезенскога је Министарство Иностраних Дела примило за свога питомца и он је свршио Богословију. Шта је с њим било, где је био до

1896 г. није ми познато, а те године је био постављен за учитеља у своме родном месту, Довезенцу. У том је месту био учитељ све до 1904 г. кад је отишао у ускоке, и никада се више није вратио у школу сем што је у Београду, г. 1905-6 кад је био суспендован са терена четничке организације и акције, био учитељ у Вечерњој Светосавској Школи у Београду. Поменуте године 3 марта, оставио је Довезенски школу и отишао у гору. У то доба, бугарска четничка организација пренета је била и у козјачка и кумановска села и почела се вршити организација. Свет је наш почео да пишти од бугарског притиска и нашао се као између чекића и наковња; с једне стране турски и арнаутски зулуми, а с друге они бугарске четничке организације. — Наши су људи почели све више гинути. Довезенски је покушавао да нађе додирне тачке за заједнички рад наше и бугарске организације, али се није успело. И Довезенски није више могао подносити да бугарска четничка организација и даље убија најбоље и најотпорније наше људе, врши отимачину и, што је било најтеже, отима нашем животу име и натура своје. С тога је Довезенски прешао у Србију да тамо потражи помоћ у људима и, од тога главније, у оружју. У Србији је Довезенски наишао на братски пријем. Била је већ формирана у Београду *четничка организација приватне иницијативе*. И добио је Довезенски помоћ и у материјалу и у људима. Вратио се у свој крај и извршио организацију нашега живља у Кумановском и Козјачком крају. У вршењу тога посла издржао је Довезенски неколико сукоба с бугарским четама па и с турским потерама. При свом том што је у овим крајевима имао доминантан положај, Довезенски је избегавао сукобе како с Бугарима тако и с Турцима. Његова је тактика била да свој живаљ сачува од побугаривања, а с Турцима нека се носи бугарска организација. Због тога је највећу бригу поклонио својој организацији. Довезенски је врло добро знао шта значи за кућу и породицу изгубити старешину задруге, домаћина или члана породице; шта за децу изгубити оца, шта за општу ствар улудо жртвовати свој живаљ. Видећемо, да му је, доцније, све то приписивано у грех. Довезенски је исто тако пазио и на моралну страну својих чета и четника и у томе је био неумитан. По томе је Довезенски трајан спомен о себи оставио у оним крајевима па и много даље оданде, и то у првом реду у упоређењу с бугарским четничким војводама, који су и у ове крајеве залазили. Међутим, релативно мало времена је Довезенски остао на терену и радио. Иако је он поставио онако здраву основицу овога тешкога посла на терену, морао је да напусти баш терен. Кроз процес, кроз који су прошле све балканске четничке организације морала је проћи и наша, ма да се могло послужити рођеним искустви-

ма из ранијих времена и савремених организација наших суседа на све стране.

Откако је тај наш рад и у нас прешао у званичне руке, и у њему се појавили људи с особитим тенденцијама и намерама; побрканих гледишта и такта; с различитим назорима, методама и концепцијама и меродавнима се учинило, да Довезенски није више за онај терен, Довезенски је упућен у Србију где је, једно време, био и конфиниран у неким местима у унутрашњости. Месецима је држан по тим местима. Једно време у овом периоду Довезенски је живео и у Београду и издржавао се од плате коју је добијао као учитељ у Вечерњој Светосавској школи, и од Друштвене помоћи у више махова и пре и после тога, као бивши учитељ у неослобођеним крајевима. Карактеристично је да су се Довезенском, док је био и конфиниран у Србији, многи угледни наши национални борци из оних страна обраћали многим писмима и молбама. Због тога је и Довезенски, и онако уврежен све праштао и честе представке подносио управним круговима у Београду, утичући на њих да се што више стварно поради на нашем општем народном послу у неослобођеним крајевима.

У свој завичај вратио се Довезенски тек пошто је прокламован *хуријет* (уставно стање). Тада је Довезенски поново дошао у додир са својим живљем и, као и дотле, нашао му се и као искрен пријатељ, саветник и помагач и у оним, стварно тешким, приликама које су и за време хуријета владале бар у јужним нашим областима у погледу османизирања свега у Турској. И у том времену је Довезенски највише у народу провео. Његово је дело, у својству повереника Друштва Св. Саве, раздавање великог броја пробраних књига од Друштва Св. Саве. Он је и *соколство* организовао у Куманову и настао да се што више школских зграда и цркава подигне у његовом крају. Од свега најзначајније је то што је овај, тако познати у најширим масама свога краја национални борац свуда ширио веру у лепу српску будућност.

Кратко пред Балкански рат, Довезенски је поново морао оставити свој крај и поново је сасвим прешао у Србију. Тамо га је и заткао Балкански рат и он је с великим бројем својих ранијих четника и, онда, већ и војвода узео удела у овом рату. Тако исто је узео удела и у Светском рату. После ослобођења и уједињења постављен је за секретара Министарства социјалне политике. Као пензионер, кандидовао се Довезенски за народног посланика свога краја и био је изабран. И за последњег избора се Довезенски кандидовао и, у том циљу, обилазећи свој изборни срез толико се изнурио, да је 3 маја напрасном смрћу и живот свој завршио.

За утеху је, ипак, да су и Довезенскога многе хиљаде света, без разлике вере, кумановског краја испратиле до вечне

му куће. Он је испраћен и сахрањен, с онолико пијетета с колико су га љубави, оданости и захвалности и волеле и цениле оне хиљаде, док је био међу њима.

Да се одужи Друштву Св. Саве за пажњу и помоћ коју му је друштво указивало и за време његова школовања и после тога, Довезенски се уписао за члана утемељача Друштва сумом од 500 динара.

Бог да прости Јована Довезенског и вечан му помен!

† КОСТАДИН Р. КОСТИЋ

члан утемељач Д. С. С.

Покојни пуковник Костадин Р. Костић рођен је 25 маја 1879 г. у Маловишту у Вардарској бановини. Костадин је још као дчак доведен у Београд и ту завршио основну школу. Таман је био свршио основну школу, основано је Друштво Св. Саве и Костадин је примљен у Приправну Светосавску школу из које је, брзо, прешао у реалну гимназију. Добио је државно благодејање и становао је у Дому Друштва Св. Саве. Као благодејанац, Костадин је школске 1898—9 завршио седми разред реалке. У то време се у нас почело и за Нижу школу Војне Академије примати школовани младићи из неослобођених крајева, а нарочито из Старе Србије и Маћедоније. И Костадин је онда уведен у Академију. Августа 15 г. 1901, Костадин је произведен у чин пешадијског потпоручника. Исправан у дужности, Костадин је редовно, на време, поступно добијао све чинове у војсци, тако да је, 1913 г., унапређен у чин мајора, г. 1920 у чин потпуковника и 1924 г. у чин пуковника. До ратова 1912 био је прешао сву скалу командовања до батаљона. После ратова 1912—18 г. заузимао је положаје помоћника и команданта округа и, свуда, где је био — Велес, Панчево — оставио је нарочито сећање на себе и свој рад.

Пок. Костић је, као борац, ратовао у свима нашим ратовима. У Европском је рату, тешко, од шрапнела био рањен у руку, ногу и леву плећку по чему је и постао инвалид.

Костићева кондуит-листа гласи: да је за све време службовања у војсци био вредан, честит и ваљан, а у рату се показао као храбар официр због чега је и био одликован многим и разним, нашим и страним, одличјима.

Како је сам врло често казивао, откако је ушао у Светосавску школу стално је мислио на ослобођење свога завичаја и да се најсретнијим осећао кад је пошао у рат за ослобођење Старе Србије и Маћедоније.

Костадин Р. Костић је из захвалности, одавно и члан утемељач Друштва Св. Саве.

Покојни Костадин, после кратког боловања, умро је у Панчеву 9 децембра 1934 г.

Бог да га прости и вечан му помен!

† СВЕТИСЛАВ Г. ИСАКОВИЋ

члан утемељач Д. С. С.

У колу младића академаца XI класе који су као недовршени ученици узели учешће у Српско-турским ратовима 1876—78 г. налазимо и Светислава Г. Исаковића, потоњег инжињерског пуковника.

Покојни Исаковић родио се 3 новембра 1856 г. у Неготину. Отац му се звао Ђорђе Исаковић а мајка Јелисавета. У нижу школу Војне академије ступио је Исаковић 1874 г. Године 1876, као још недовршени кадет, одређен је за ордонанса у штабу Тимочког кора. У рату те године учествовао је у борбама на Вражогрнцу, Великом Извору, Копити код Зајечара, а 6 октобра био је тешко рањен и лечен у Београду у болници Женског друштва све до фебруара 1877 г. Као рањеника у болници, краљ Милан је Исаковића одликовао чином потпоручника, а генерал Черњејев га одликовао сребрном медаљом за храброст. — Још у истој години променио је Исаковић више јединица којима је командовао док није, у току самога другога рата, био одређен за команданта батаљона и учествовао у борбама код Ак-Паланке, Пирота и у долини Лаба. — По свршетку рата свршио је накнадни курс Војне академије. Г. 1880 био је водник пионирског батаљона у Нишу, потом командир друге пионирске чете у Нишу, док је, 1886 г. одређен за комадданта телеграфског одељења које је он први у инжињерији и установио. — Год. 1887 издржао је курс у Главном Генералштабу по избору, потом је за читавих 10 г. прешао велику скалу разних командантских положаја и једно време био и редован професор Војне академије. Год. 1901 одређен је за помоћника начелника штаба Активне војске, потом држао команду Тимочке пешадиске бригаде у Зајечару; одатле се поново вратио за редовног професора Војне академије, а 16 марта 1904 г. стављен је у пензију кад и Жив. Мишић, Никола Лукић, Обрен Миливојевић и др. И као пензионер је Исаковић био активан привредник; бавио се о јавним грађевинским радовима, а три године је држао и своју штампарију „Србију“ и, у друштву са Живојином Мишићем, уређивао *свој* војни лист „*Српска војска*“.

За време Балканског рата и Исаковић је реактивиран и постављен за начелника Инжињерије Прве армије, а по ослобођењу Јужне Србије, за команданта Вардарске дивизијске области. Исаковић је и уредио ову дивизијску област и отпочео у њој радове. — До Светског рата (1914) Исаковић је

држао разне велике положаје и послове и завршио је на положају команданта Тимочке дивизијске области. Год. 1918 био је одређен за команданта места за српске трупе на Крфу; септембра месеца 1922 г. стављен је у пензију, а 1923 г. преведен у резерву.

Исаковић је и писао доста о стручним војним стварима. Као професор Н. Ш. В. Академије предавао је *Геодезију* и *техничку наставу*. — Исаковић је био члан разних хуманих друштава: био је члан и ложе Слободних зидара. Био је и члан утемељач Друштва Св. Саве. — Док је био у пензији, у друштву са својим школским другом и пријатељем војводом Мишићем упуштао се и у политику.

У традицији његове куће истиче се необична његова побожност, срдачност и саосећајност према страдалницима. — И одликован је Исаковић свима домаћим високим ратничким одличјима и Белим Орлом III реда приликом превођења у резерву. После тешког и дугог боловања, пуковник Исаковић је умро 28 маја 1935 г.

Бог да прости Светислава Исаковића и вечан му помен!

САЛИ БЕГ ХАЏИ-РУСТЕМБЕГОВИЋ

члан утемељач Д. С. С.

Јуна 3 ов. г., после кратког боловања, у кругу своје породице, у Скопљу, умро је Сали бег Хаџи Рустембеговић.

Не, мало, него тешко да је и једнога муслимана нашег времена било у Скопљу наћи, какав је по доброти, по правичности, по честитости и по јаком здравом разуму био рахметли Сали бег. Скопље и сада може показати и много старијих од Салибегова, оџаковића муслимана; много богатијих од Сали бега; много и стручно ученијих но што је био Сали бег. Али Сали бег је по својој уређеној интелигенцији, по своме достојанству, по јакој енергији и активности, и по својој јакој вољи стајао испред свих турских и муслиманских првака уопште у Скопљу. Од свих муслимана последњих тридесет-четрдесет година Сали бег је правио најмаркантнију фигуру у Скопљу. Скопски муслимани и раније године су дали доста високих чиновника и војника, виликих трговаца и привредника, али ниједан као Сали бег није за Скопље учинио, нити је ико од њих своје име везао за Скопље, колико је то учинио Сали бег. — Било је скопских муслимана који су много више од Сали бега путовали и по европским земљама и нове ствари видели више него он, али нико од њих у Скопљу као он, није осетио нов значај Скопља и велику његову будућност. Сали бег је схватио нов положај Скопља откако је оно постало мрежа железничког саобраћаја и средиште Косовског Вилајета, који се

протезао од границе Црне Горе, Босне и Србије готово до Демир Капије и Дојранског Језера. Од Сали бега ниједан скопски муслиман није имао веће познанство са странцима који су живели или се привремено задржавали у Скопљу. Што је значајније, нико као Сали бег није прихватио и усвајао напредне ствари, које дотле нису биле ни познате у Скопљу.

Још кад је, г. 1893, први пут био изабран за председника Скопске општине (Беледије реис) знао је Сали бег шта се има урадити у Скопљу па да оно одговара своме значају како га Сали бег схватио. Његова љубав према Скопљу и његовом значају из прошлости његова времена учинила је да се заложи и да Скопље отме из оквира старе, зачмале по уређењу, ако не и пропале касабе, коју, ето, већ толико година и железнички путови захватају.

Увек тактичан, увиђаван према сваком, како муслиману тако и хришћанину, беспристрасан и неумитан судија и старешина; од свога мишљења неодступан; неспособан да на кога има срце или пизму, иако су га многи који су га познавали сматрали за ћудљива. По тим својим преимућствима, у Скопљу ретких и у муслимана и у хришћана оних времена, Сали бег је за председника општине, узастопце, биран пуних девет година.

За његове управе општинским и градским пословима везано је, релативно, напредовање Скопља што се тиче његова уређења. Онда су установљене и подигнуте разне општинске установе. И све што је у Скопљу урађено док је општинским пословима руководио Сали бег, све је и потекло од њега и све се с правом веже за његово име и његово време. — Његово је да се покрије прљава и непријатне еманације скопска речица Серава, која је просецала Скопље од врха града до Вардара. За његове управе општином начињени су кејеви на обе стране Вардара. Тада је систематски оправљен Душанов мост и проширен тротоарима на обе стране. Сали бегово је дело и Ислахана, склониште сиромашне деце и парк око ове, у своје време монументалне зграде у Скопљу. Сали бег је и *општинску апотеку* установио, итд.

О свима овим радовима и установама чуло се и на највишем месту у царству и Сали бег је био одликован *плсмићском титулом*, која је повлачила и висока одличја.

Онако образован и онако изразит Турчин, — мада је имао породичну традицију да му је пра-баба, била православна Српкиња — који је целога свога века — најбољих година — био везан за османско царство, баш зато је Сали бег био способан да и у наше државно доба у Скопљу, буде државотворан, лојалан и прилагодљив. По начелима либералан и државотворан и у својој најужој околини се либерално опредељивао. Није никада тајио, напротив сам је у приликама казивао

да је његова прабаба била православна Српкиња. А није се противио ни да се у његову кућу и породицу доведе хришћанка.

Сали бег је у Скопљу познат и као писац и уопште јак на перу човек. Између осталога, две је расправе написао и штампао о Скопљу. Био је члан многих хуманих друштава. Кад год смо се срели, а познаници смо још из времена мога службовања у нашем генералном консулату у Скопљу и његова претседниковања у Скопској општини, казивао ми је да се поноси што је члан утемељач и Друштва Св. Саве.

Као што му је и приличило имену које је уживао и по заслугама за Скопље, и скопско друштво, без разлике вере, народности и политичког убеђења, по начину вере којој је припадао, испратило је Сали бега до вечне му куће.

Бог да прости Сали бега у његовој вери и вечан му помен!

† СИМА ЛОЗАНИЋ
члан утемељач Д. С. С.

После дужег боловања, а у осамдесет седмој години живота, 8 јула о. г. умро је Сима Лозанић, професор Универзитета у пензији и познати научник који је више од пола столећа својим корисним радом обогаћивао домаћу и страну научну књижевност и својим преданим и плодним радом одано служио својој отаџбини.

Покојни Сима Лозанић родио се 7 фебруара 1847 г. у Београду. Гимназију је учио у више места у Србији. На Великој Школи у Београду, г. 1865, свршио је правни факултет. Како су у оно време хемију слушали и студенти права, Лозанић је јако и заволео хемију. С тога је убрзо био изабран за питомца, за изучавање хемије као главни предмет на универзитету у Цириху. Лозанић је још на универзитету правио покушаје обрађивања свога главног предмета — хемије. По свршетку студија у Цириху и Берлину, Лозанић се вратио у домовину. Дотле је и његов учени професор хемије на Великој Школи, Рашковић, већ био стављен у пензију и Лозанић је заузео катедру хемије и хемијске технологије. За овај научни посао, Лозанић је на страни већ био почаствован академским градом. Још од почетка његове научне каријере, био је Лозанић и на страни познат. Од 1872 г. Лозанић се стално налазио на Вел. Школи и Универзитету све до 1922 г. с малим изузетком што је био на другим, административним и политичким, положајима. Као професор Велике Школе и Универзитета Лозанић је за своје време од свих стручњака за ову грану отишао најдаље, начинио највећи успех. Па и на самом овом пољу, Лозанић је највише урадио на аналитичкој, органској и агрикултурној хемији и електрохемији. Лозанић је први и наше руде анализирао. Он је открио и три нова минерала: авалит, милошин и

александролит. Иначе, многобројни су и многостручни научни радови Лозанићеви на нашим и страним језицима. У Споменици педесетогодишњице његова рада набројано их је преко сто педеет.

Лозанић је, као јак стручњак, велике услуге учинио и српској војсци за време Српско-турских ратова 1876—78 год. најпре на Дунаву, по том на Морави око Ђуниса и другде.

Осем на Великој Школи и Универзитету, Лозанић је земљи послужио и на другим положајима. Био је посланик Србије у Лондону и у неколико махова министар пољопривреде и министар иностраних послова. Лозанић је и у популаризирању хемије у нас отишао најдаље. На том пољу је имао и јаких али безуспешних противника; критикован је због вештачког ђубрета, али он није нити од тога одустао нити сустао. — Земљорадњу је сматрао као главни извор наше домаће привреде и посветио је велику пажњу и бригу свему што би ту грану народне делатности што више развио и усавршио.

И Пољопривредни факултет у Београду Лозанићево је дело.

Лозанић је привреди дао и разне законе. Има их дванаест на броју. Многи од њих и данашњи дан су од значаја.

Пок. Лозанић је био члан многих научних и просветних и националних друштава. Био је члан Српског Ученог Друштва, потом члан Српске Краљевске Академије, разних страних академија наука, научних института. Члан је Друштва Св. Саве још од постанка друштва. Шест година је био и члан Главног Одбора Друштва Св. Саве.

Лозанић је највише удела имао и у преобраћању Велике Школе у Универзитет; први је он и ректор Универзитета био. И доцније је у више махова био ректор универзитета.

Лозанић је одликован многим високим одличјима како домаћим тако и страним.

Бог да прости Симу Лозанића и вечан му помен био.

† ЕПИСКОП Др. ГЕОРГИЈЕ ЛЕТИЋ

члан утемељач Д. С. С.

Новембра 8 о. г., после дугог и тешког боловања, испустио је своју племениту душу један од најистакнутијих хијерараха наше Свете Цркве. Навече тога дана умро је Др. Георгије Летић банатски епископ, један од најпросвећенијих и стручно најспремнијих наших архијерја и чланова Светога Синода.

Др. Георгије Летић рођен је у Петровграду 2 маја 1872 г. Гимназију је свршио у Новом Саду, Богословију у Срем. Кар-

ловцима и Теолошки факултет у Черновцима где су се учили многи наши црквени људи из Војводине. Ту је Летић, г. 1897, и степен доктората добио. И дотле је већ био, 1895 г., ступио у монашки чин, да г. 1897 буде произведен за ђакона, а брзо по том и за презвитера — синђела. Год. 1901 произведен је за придворног архимандрита, а 1903 изабран и посвећен за темишварског епископа. Познате су народносне прилике у Темишварској Епархији. Помешано становништво од Румуна, Срба, Мађара и Немаца велику бригу задавало је и нашем епископу. Ту је могао успешно деловати у интересу свога живља само главар епархије способан организатор црквено-школског рада, као што је био Др. Летић. И тај је посао Др. Летић вршио стално, може се рећи све до своје смрти. Није испуштао из вида ни онај део своје паства који је, по уговору мира, остао под Румунима. Пре неколико месеци је пок. Летић изискао из Друштва Св. Саве 65 комплета друштвених издања и других лепих књига за толико српских просветних установа у румунском Банату.

Др. Летић је руководио извршење реформа верске наставе 1907—8 г. у школама Карловачке патријаршије. Познате су његове учене и језгровите посланице Божићне својој пастви и његови чланци у разним богословским листовима. Летић је написао и катихизис, који је, као уџбеник, служио у свима православним школама у бившој Аустроугарској.

Као што је од многих својих савременика, црквених великодостојника, одвајао својом интелигенцијом и науком, тако је Др. Летић од многих одвајао и својом дарежљивошћу. По његовој повременој помоћи и по његовим задужбинама види се и његово саосећање и у материјалним тешкоћама многих у његовој пастви. По том дубоком саосећању пок. Летић је давно основао и своје фондове од 200.000 дин. с наменом на помагање онеспособљеног свештенства и свештеничке сирочади и Задужбину од 300.000 динара за помагање средње-школске омладине и богословског подмлатка. И поред тога је пок. Летић озбиљно помагао и сваки покрет за помагање сиротиње и за подизање школских зграда и цркава. Др. Летић се нарочито истакао решењем питања о подизању цркава на добровољачким колонијама. Др. Летић је и тестаментом својим једну половину своје материјалне заоставштине завештао цркви. Познато је стално старање пок. Летића и о привреди и индустрији у својој епархији.

У ствари високо образован, фине појаве и отменог понашања према сваком, Др. Летић је у свем нашем друштву цењен и уважен као мало ко из његова реда.

После уједињења (1918) администратирање Карловачке патријаршије примио је Др. Летић и на том положају остао

све до избора за патријарха београдског митрополита Димитрија.

Пок. Летић је до смрти био члан Св. Синода. И пре и после ослобођења одликован је високим одличјима.

Био је члан многих хуманих и националних друштава. Друштва Св. Саве био је члан добротвор.

Бог да прости епископа Др. Георгија Летића и лака му земља.

Јов. Хаџи Васиљевић

ОСНОВНА ПРАВИЛА ДРУШТВА СВ. САВЕ

Члан 1. — „Друштво Св. Саве" основано је 1886 г. са задатком: да шири просвету и негује национално осећање и врлине у свему нашем народу.

Члан 2. — Друштво ће свој задатак вршити:

а) издавањем ваљаних књига, слика и песама;

б) подизањем и потпомагањем школа и цркава, где буде потребно и

в) новчаном помоћи, где она буде затребала.

Члан 3. — Материјална средства набављаће Друштво:

а) од годишњих улога редовних чланова;

б) од улога чланова утемељача;

в) од улога чланова добротвора;

г) од добровољних прилога и легата (завештања);

д) од Задужбина;

ђ) од приређивања беседа, предавања и представа;

е) од продаје својих књига, и

ж) од дела прихода од имања, у колико то одобри редовна или ванредна скупштина, с обзиром на друге сталне Друштвене расходе.

Члан 4. — Улози чланова утемељача и добротвора, добровољни прилози и завештања од 25 динара па на више образују Непокретни Фонд Друштвени, од кога ће се, поред осталих прихода, само интерес трошити на Друштвене сврхе. Приходи од Фондова и Задужбина у Друштву Св. Саве трошиће се према жељи завештача и по Правилнику, који Главни Одбор о њима донесе.

У Непокретни фонд Друштвени уносе се и доходци од Друштвеног имања, у колико преостану од других расхода учињених око имања за сваку годину, после отплате дуга и интереса. Ова се сума претеклог прихода утврђује за сваку годину на крају исте и уноси у Сталан, Непокретни Фонд.

Али ако би каква изванредна потреба, а по наш народ важна, захтевала, да се и неки део Непокретног Фонда утроши, то ће се учинити само онда, ако то одобри Друштвена Скупштина, а по писменом предлогу Главног одбора.

Члан 5. — Друштвене Скупштине за пуноправна решавања састављају чланови добротвори, утемељачи с пуним улогом и редовни са улогом од 20 динара који су били чланови њамање три прошле узастопне године.

Члан 6. — Редовна Скупштина састаје се за сваку годину најдаље до краја месеца марта. Њу сазива Главни Одбор на 7 дана раније огласом преко новина; а ако потреба захте и нарочитим писмима. Састанци Друштвених Скупштина држе се у Друштвеном стану у Београду.

Ванредна Скупштина сазива се на исти начин, а према указаној потреби, кад то реши Главни Одбор или писменим предлогом затраже двадесет пет чланова добротвора и утемељача.

И редовна и ванредна скупштина доносе пуноважна решења са најмање 25 пуноправних чланова. Ако се прва скупштина не би могла држати по недовољном броју присутних чланова, да се закаже друга редовна скупштина и одржи у року од седам дана.

Скупштини председава и њеним радом руководи председник Главног Одбора, а у његовом одсуству потпредседник; а кад и он није присутан председава онај члан Главног Одобора, кога Скупштина изабере. Деловођа је Скупштини секретар Друштва Св. Саве; а у одсуству његовом један члан, којега Скупштина изабере.

Пре почетка рада Скупштина бира од присутних чланова петорицу, од којих ће тројица са председником и секретаром потписати Скупштински записник, а друга двојица биће бројачи гласова у току Скупштинског рада.

Тако конституисана Друштвена Скупштина, како редовна тако и ванредна, приступа раду и пуноважном решавању.

Члан 7. — Права и дужности Друштвених Скупштина су следећа:

I Редовне Скупштине:

а) да саслуша извештаје Главног и Надзорног Одбора, да их оцени и донесе о њима своју одлуку;

б) да решава о предлозима Главног Одбора као и Надзорног и то о свакоме понаособ;

в) да решава о предлозима чланова добротвора, утемељача и редовних, ако су исти писмено поднесени до на пет дана пред састанак Скупштине, пошто прво саслуша и мишљење Главног Одбора о сваком том предлогу;

г) да решава о Друштвеном буџету прихода и расхода за следећу годину;

д) да решава о свима задужењима као и о ванредним потребама и издатцима из члана 4. Основних Правила;

ђ) да решава о изменама и допунма Друштвених Правила, али увек на основу писмених и мотивисаних предлога, било Главног Одбора, било појединих чланова на време поднесених;

е) да бира чланове и попуњава Главни Одбор и бира Надзорни Одбор по овим Правилима.

II Ванредне Скупштине:

да решава о пословима и предлозима за које је сазвана.

III.

Члан 8. — Целим Друштвеним радом управља Главни Одбор, који ће становати у Београду.

Главни Одбор састоји се из 19 лица која бира Друштвена Скупштина, а то су: један председник, један потпредседник, један секретар, један благајник, један књижничар и 14 чланова.

Члан 9. — Чланове Главног Одбора бира Друштвена Скупштина простом већином гласова. Главни Одбор се сам конституише.

За чланове Главног Одбора могу бити изабрани само чланови добротвори и утемељачи с потпуним улогом.

Пред сваку редовну Скупштину иступа коцком из Главног Одбора једна трећина чланова, који могу поново бити изабрани.

Члан 10. — Главни Одбор је дужан сваке године сазивати главну Скупштину најдаље до краја месеца марта а ванредну кад год за потребно нађе.

Члан 11. — Главни Одбор, који по чл. 8. Основних Правила управља целим Друштвеним радом, има још следеће дужности:

а) да чува Друштвено имање и стара се о његовом одржању;

б) да закључује и одобрава закупе Друштвеног имања и да се стара о уредном прикупљању свих доходака од имања, узимајући, према потреби за то, и нарочито плаћене службенике у границама могућности;

в) да се стара о одужењу Друштвеног имања до скидања свега дуга;

г) да саставља годишњи буџет прихода и расхода по реферату Друштвеног благајника и рачунским књигама;

д) да о свему свом раду води тачне записнике, у нарочитој књизи, које ће потписивати сви присутни чланови, као и они са одвојеним мишљењима; а за редовну скупштину спрема годишњи извештај о свом раду;

ђ) да представља Друштво Св. Саве пред властима. Друштво пуноважно заступају председник са секретаром или потпретседник са секретаром или једним чланом Главног Одбора или пуномоћником кога изабере Управни Одбор.

е) да одреди делокруг свакога часника и службеника и води старање, да се одређене дужности уредно врше.

Главни Одбор састаје се на позив председника са секретаром или, у отсуству председника, на позив потпредседника са секретаром и доноси пуноважне одлуке кад су на састанку присутни најмање 10 чланова.

Вршење текућих Друштвених послова Главни Одбор преноси на ужи Управни Одбор, који сачињавају часници Главног Одбора.

Главни Одбор ће се старати о књижевним издањима Друштвеним и бирати зато и нарочити Књижевни Одсек из своје средине, који ће Главном Одбору чинити све за то потребне предлоге и извршавати његове одлуке.

Члан 12. — Надзорни Одбор има три члана из редова добротвора и утемељача, који се цео бира за сваку следећу годину. Његове су дужности:

а) да прегледа Друштвене књиге, рачуне и благајну;

б) да чини Главном Одбору предлоге за што тачније вођење Друштвених рачуна и књига;

в) да води записник о своме раду у нарочитој књизи, и саставља годишњи извештај о Друштвеним рачунима за редовну скупштину.

Чланови Надзорног Одбора биће увек извештени о држању састанка Главног Одбора и могу на њима присуствовати и у претресима учествовати.

Члан 13. — Главни Одбор постараће се, да се установе пододбори, где буде потребно, а тако исто наименоваће појединa лица за своје поверенике.

Дужност пододбора и повереника састојаће се у томе да помажу Главни Одбор у вршењу Друштвенога задатка у смислу Основних Правила.

Члан 14. — Члан Друштва Светог Саве може бити сваки члан нашега народа и сваки пријатељ његов и његове народне просвете.

Чланови су:

а) редовни, који дају годишње двадесет (20) динара; ђаци по десет (10) динара;

б) Утемељачи, који једном за свагда положе три стотине (300) динара или по сто (100) дин. годишње за три године. Члан утемељач, који не положи другу или трећу рату у одређеном времену, преводи се у редовне чланове, за онолико година за колико је остало уложено његова улога, рачунајући годишње по двадесет (20) динара;

в) добротвори, који једном за свагда уложе хиљаду (1000) динара.

Чланови добротвори и утемељачи добивају дипломе на чланство.

Чланови добротвори добивају Друштвену медаљу. Скупштина Друштвена може на предлог Главног Одбора одликовати почасним чланством утемељача или добротвора и оне пријатеље Друштва којима призна, да су Друштву Св. Саве, или нашем народу, својим радом учинили толике услуге и добра, да то одликовање заслужују.

Члан 15. — Друштво Св. Саве се неће мешати у политику и политичке странке. Чланови Друштвени, као појединци, могу припадати ма којој политичкој странци.

Члан 16. — Ако би Друштво Св. Саве, по одлуци три узастопне редовне Друштвене Скупштине, престало, имовина његова повериће се на храњење Српској Краљевској Академији. Ако се за пет година Друштво Св. Саве не би обновило, његова имовина постаје Задужбина под називом „Фонд Друштва Св. Саве“ са свима својим посебним Фондовима (Задужбинама), којима ће руковати Српска Краљевска Академија употребљујући његове приходе на циљеве Друштва Св. Саве: ширење просвете и неговање националног осећања и врлина у свему нашем народу, а према намени посебних фондова (Задужбина) који сачињавају *Фонд Друштва Св. Саве.*

II

Правила за пододборе „Друштва Св. Саве“

Члан 1. — Пододбор Друштва Св. Саве оснива се у намери: да помогне Главни Одбор у вршењу Друштвеног задатка а према Основним Правилима Друштвеним.

Члан 2. — Дужности су Пододбора ове:

а) да упознаје појединце са задатком Друштва Св. Саве;

б) да утиче на свакога Србина, Српкињу и пријатеља Српства за ступање у чланство;

в) да уписује у чланство и купи улоге од појединих чланова;

г) да сваког месеца шаље Главном Одбору, а на име главном његовом благајнику улоге и спискове чланова и остале дохотке;

д) да приређује беседе, предавања и забаве и корист Друштва Св. Саве;

ђ) да настојава како би се за чланове утемељаче и добротворе уписали: општине, манастири, цркве, еснафи и друге установе и друштва, као и да се чине добровољни прилози и завештања од појединих родољуба;

е) да предаје члановима Друштвене списе и да сва издања Друштва Св. Саве растура у што већем броју;

ж) да чини предлоге Главном Одбору о појединим месним или општим потребама; и

3) да тачно и на време извршује одлуке Главног Одбора.

Члан 3. — Поред побројаних дужности ставља се у моралну обавезу пододбору, да и код чланова, и у целој својој околини, утиче сваком могућном приликом на подржавање народних а истискивање туђих обичаја, на потпомагање народне производње и народних умотворина, на патриотска пожртвовања као и у опште да утиче на све оно, што потпомаже остваривању велике народне мисли.

Члан 4. — Пододбор се оснива за место или срез или за цео округ.

Чланове пододбора бира редовни годишњи скуп Друштвених чланова онога места или среза или округа, за који је пододбор установљен.

Пододбор се састоји из онолико чланова, колико скуп, према месним приликама, нађе да је потребно.

Члан 5. — У току године пододбор може и сам попунити упражњена места оних својих чланова, који би престали бити његови чланови било премештајем било из других узрока, али ће о томе известити Главни Одбор и свој први годишњи скуп.

Члан 6. — Пододбор има ове часнике: председника, благајника и тајника.

Ове часнике бира сам пододбор из своје средине.

Члан 7. — За члана пододбора може бити изабран сваки члан Друштвени, који је већ платио свој улог за целу годину, за коју се бира.

За председника и благјника могу бити изабрани само чланови утемељачи.

Члан 8. — Благајник пододбора прима улоге и издаје на њих привремене својеручне признанице, а крајем сваког месеца дужан је да пошље све добивене улоге главном благајнику Главног Друштвеног Одбора, и да добивеним сталним признаницама од главног благајника замењује привремене признанице.

Члан 9. — Од прикључених улога Друштвених чланова, као и од осталих доходака, пододбор не може чинити никакве издатке без одобрења Главног Одбора.

Члан 10. — Пододбор може допустити својим члановима, да своје улоге исплате у више рокова а у току једне Дру-

штвене године. У том случају улог и име члана шаље се Главном Одбору тек после уложене целе потребне суме.

Члан 11. — Пододбор Друштва Св. Саве може се установити и одржавати у сваком месту Краљевине и где нема више од 25 чланова, а ван Краљевине могу и тројица саставити пододбор.

Члан 12. — Сваке године за време прва два месеца пододбор сазива редовни годишњи скуп.

Сазив се има објавити на 15 дана раније: или преко новина, ако их у месту има, или нарочитим позивницама члановима. Скупом управља претседник дојакошњег пододбора.

За улазнице на збор служе признанице на уплаћени улог за прошлу годину.

На том скупу пододбор износи извештај о свом раду, а скуп одређује из своје средине два надзорника, који ће прегледати пододборове рачуне.

На том скупу бирају се чланови пододбора за ту годину.

Чланови пододбора могу бити и поново изабрани.

Члан 13. — Пододбор може у току године сазвати и ванредни скуп, и то, или по свом нахођењу и потребама, или по наређењу Главног Одбора. У првом случају пододбор извештава Главни Одбор о потребама таквога скупа на 15 дана раније.

Члан 14. — Скуп решава с онолико чланова колико дође.

У случају, да на годишњем редовном скупу не буде ни половина чланова, стари се пододбор неће мењати, сем ако две трећине присутних чланова то затраже.

Члан 15. — На састанцима и скупа и пододбора, у случају једнаке поделе гласова, решава она страна, на којој је председник; у осталом решава проста већина гласова.

Решења пододбора пуноважна су, кад је на састанку присутна бар половина његових чланова.

Члн 16. — Главни Одбор задржава себи право да оцењује, је ли радња пододборова сагласна са задатком Друштва Св. Саве и да, чим нађе да пододбор злоупотребљава свој положај и углед Друштва, одмах разреши пододбор од сваког даљег рада.

По престанку пододбора, било у овом случају или у оном у члану 11., сви се акти шаљу Главном Одбору.

Члан 17. — Овим правилима замењују се она, која су пређашњих година послата појединим пододборима.

Наређења ових правила о избору пододбора и часника важе тек од првог годишњег скупа 1891,

ДСС, Бр. 348.
20 јуна 1891. год.

ПИСМО ГЛАВН. ОДБОРА ПОВЕРЕНИЦИМА

Г . . . .

Главни Одбор Друштва Св. Саве има част обратити Вам се као осведоченом пријатељу свега народног напретка, а по томе и пријатељу Друштва Св. Саве као културног друштва, које ради од толико година на ширењу просвете, неговању националних осећања и развијању врлина у нашем народу, и шаље Вам . . . примерака . . . издања Д. С. С. и умољава Вас, да га изволите пажљиво размотрити и увидети стање Друштва, његов програм и његов културан рад. У исто време, Главни Одбор Вас моли, да се изволите примити за повереника Друштва Св. Саве за своје место и околину, и да свесрдно порадите у смислу Основних Правила и Правила за пододборе Друштва Св. Саве: да у својој околини развијете рад на прибирању родољуба и помагача Друштву Св. Саве; да упишете, што више можете, чланова добротвора, утемељача и редовних и да спремите све што треба, да се и у Вашем месту образује пододбор Д. С. С.

Главни Одбор Вас моли, да га изволите известити о дану кога ћете приступити образовању пододбора, како би тога дана, по могућству, упутио и свога представника.

За сва обавештења, која Вам још буду, у раду, потребна изволићете се обратити Главном Одбору. Исто тако све чланске улоге и прилоге слаћете Главном Одбору Д. С. С.

У Београду, 10 јуна 1923.

Секретар,

(Долази потпис)

Претседник,
Главног Одбора Друштва Св. Саве

(Долази потпис)

Стечаји за издања Друштва Св. Саве

А) Стечај за Браство XXIX

Према одлуци Главног Одбора, XXIX књига Браства штампаће се и биће готова до краја 1936 године.

THE LIBRARY OF THE
APR 14 1937
UNIVERSITY OF ILLINOIS

У Браство примају се:

1., Чланци, у којима се описују наше покрајине или поједина места чим било знаменита за наш народ.

2., Чланци о повесничким догађајима нашега народа, старим, новијим и најновијим; биографије знаменитих наших ратника, књижевника, наставника, духовника и других заслужних родољуба;

3., Популарне расправе о језику, обичајима и свима особинама нашега народа;

4., Патриотске, моралне и поучне уметничке песме и расправе;

5., Чланци и из других наука, писаних за народ, с намером: или да уклоне какав недостатак или заблуду, или да помогну радиност и умни развитак нашега народа.

У свима књижевним прилозима треба имати на уму онај велики патриотски задатак, који је Друштво Светога Саве узело на се. (Види проглас Главног Одбора).

Рукописе треба слати најдаље до краја августа о. г. на адресу: Управни Одбор Друштва Св. Саве. — Принца Евгенија ул. бр. 2. — Београд.

ИЗДАЊА ДРУШТВА СВЕТОГ САВЕ

1. књига **Друштво Св. Саве** I, Београд 1886.
2. књига **Друштво Св. Саве** II, Београд 1887,
3. књига **Братство** I, Београд 1887.
4. књига **Братство** II, Београд 1888.
5. књига **Братство** III, Београд 1889.
6. књига **Друштво Св. Саве** III, Београд 1889.
7. књига **Поменик Друштва Св. Саве** I, Београд 1889.
8. књига **Последњи борац, спев** Д. Ј. Илића, Београд 1889.
9. књига **Друштво Св. Саве** IV, Београд 1890.
10. књига **Братство** IV, Београд 1890.
11. књига **Историја Бугаризма,** од Бдина, Београд.
12. књига **Споменица Светосавског Дома,** Београд 1891.
13. књига **Друштво Св. Саве** V, Београд 1891.
14. књига **Поменик Друштва Св. Саве** II, Београд 1891.
15. књига **Братство** V, Београд 1892.
16. књига **Братство** VI, Београд 1894.
17. књига **Друштво Св. Саве** VI, Београд 1895.
18. књига **Братство** VII, Београд 1896.
19. књига **Братство** VIII, Београд 1899.
20. књига **Братство** IX и X, Београд 1902.
21. књига **Братство** XI, Београд 1906.
22. књига **Братство** XII и XIII, Београд 1908.
23. књига **Братство** XIV, Београд 1911.
24. књига **Друштво Св. Саве** VII, (погрешно VI), Нови Сад 1920.
25. књига **Братство** XV, Београд 1921.
26. књига **Друштво Св. Саве** VIII, Нови Сад 1921.
27. књига **Братство** XVI, Београд 1922.
28. књига **Краљевић Марко,** збирка 220 песама и 90 приповедака народних покупљених из свих крајева српских и осталих југословенских земаља, пробрао и уредио Ср. Ј. Стојковић, Београд 1922.
29. књига **Братство** XVII, Нови Сад 1929.
30. књига **Друштво Св. Саве** IX, Нови Сад 1923.
31. књига **Братство** XVIII ,Београд 1924.
32. књига **Братство** XIX, Београд 1925.
33. књига **Братство** XX, Београд 1926.
34. књига **Братство** XXI, Београд 1927.
35. књига **Нова Србијанка,** уредио Ср. Ј. Стојковић, Београд 1927.
36. књига **Братство** XXII, Београд 1928.
37. књига **Просветне и политичке прилике у јужним српским областима у XIX веку (до Српско-турских ратова 1876 78 г.)** од Др. Јов. Хаџи Васиљевића, Београд 1928.
38. књига **Братство** XXIII, Београд 1929.
39. књига **Братство** XXIV, Београд 1930.
40. књига **Братство** XXV, Београд 1931.
41. књига **Братство** XXVI, Београд 1932.
42. књига **Друштво Св. Саве** X, Београд 1933.
43. књига **Братство** XXVII, Београд 1934.
44. књига **Свети Сава** у народним и уметничким песмама, Београд 1935.
45. књига **Братство** XXVIII, Београд 1935.

II, III, V, VI, VII и VIII књига **Братства,** продаје се онима који нису чланови, по 8 динара; IX и X (уједно) и XI и XII (уједно) по 12 динара. Братство XV, XVI и XVII, за оне који нису чланови Друштва Св. Саве. стаје **двадесет** динара. Могу се добити у Друштву Св. Саве (Принца Евгенија ул. бр. 2) и у свима књижарницама у Београду.

3 0112 115340561